

Rozhovor s Miroslavem Bobkem

Foto: archiv autora

V tomto čísle Ochrany přírody publikujeme v kuléru na str. VI článek o prvním řediteli pražské zoo, význačném ornitologovi a průkopníku ochrany přírody prof. Jiřím Jandovi, od jehož narození uplynulo letos 150 let. K rozhovoru jsme proto pozvali Miroslava Bobka, současného ředitele Zoo Praha.

Lze najít v současnosti nějakou návaznost činnosti pražské zoo na odkaz a práci Jiřího Jandy?

Jiří Janda měl na vzniku Zoo Praha bezpochyby zcela největší zásluhu a kořeny jejího současného úspěchu vyrůstají z jeho nezměrného úsilí. Chovatelské úspěchy, obliba u veřejnosti, prestiž ve světě, úsilí o ochranu přírody – tím vším se i my snažíme nějakým způsobem navazovat na Jandovu éru. Ale samozřejmě bychom neměli zapomínat ani na jeho nejvýznamnější nástupce: Jana Vlasáka, Cyrila Purkyně a Zdeňka Veselovského. Vlastně každé své důležité rozhodnutí konfrontuji s otázkou, zda jeho důsledky nebudou v rozporu s tím, o co se snažili oni...

Jaké jsou plány rozvoje Zoo Praha v příštích letech?

V příštím roce by měla pokračovat výstavba Rákosova pavilonu exotických ptáků, ale především začneme v horní části zoologické zahrady budovat nový pavilon goril. To je pro nás velmi důležitý projekt, protože v případě velké povodně by evakuace rodinné skupiny goril z pavilonu u Vltavy byla krajně problematická nebo spíše nemožná. V rámci nového pavilonu goril vznikne i čtvrtý vchod do zoo, který ji zpřístupní od Podhoří a přivozu a výhledově snad i od lávky vedoucí z protějšího břehu Vltavy. Vůbec dopravní obsluha Zoo Praha je velký problém, ale ten se v blízké době bohužel vyřešit nepodaří. Na příští rok plánujeme zahájení i dalších staveb, ale připravujeme také řadu jiných, řekněme „nestavebních“ projektů. Z nich bych zmínil alespoň ten, který má prozatím jen pracovní název Let it Grow. Bude se zaměřovat na poznání a ochranu přírody v našem nejbližším okolí. To ovšem neznamená, že bychom nepočítali s dalším rozvojem in situ projektů ve světě.

Palčivou otázkou dnešní mezinárodní ochrany přírody je nelegální získávání rohů nosorožců a jejich využívání v tradiční asijské medicíně. Je na místě především represe a hlídání volně žijících nosorožců, nebo je stejně důležitá osvěta a demonstrační akce typu Spalte rohy!?

Pálení rohů vnímám spíše jako politické gesto, které snad může nějaký pozitivní výsledek přinést, ale je otázka, zda pozitivní stránka věci bude opravdu převažovat. Velká gesta jsou potřeba, avšak pokud jde o pálení nosorožčích rohů, myslím, že už jich bylo nad míru. Je potřeba přijít také s více konkrétními činy.

Ikonickým zvířetem Zoo Praha je kůň Převalského. Jak dlouho ještě bude třeba dotovat volně žijící populaci koňmi ze zajetí?

Dotace volně žijící populace koňmi z Evropy je pouze jedna část otázky. Na příští rok plánujeme i vnitromongolský transport koní Převalského z Chustaje do Gobi B. Cílový stav v Gobi B, která je z pohledu reintrodukce koně Převalského rozhodující, by měl být přinejmenším na dvojnásobku současného stavu asi 140 jedinců. Je tu ovšem i otázka rozšíření této zvláště chráněné oblasti, kterou ovšem komplikují těžbařské koncese. Nicméně nový mongolský ministr životního prostředí se k němu staví pozitivně. A dále se musíme zajímat o dlouhodobou udržitelnost „návratu divokých koní“, proto v oblasti vyvíjíme mnoho dalších aktivit, z nichž jednou byla i rekonstrukce místní nemocnice.

Jaký je tvůj názor na „divoké koně“ v české přírodě a jejich ochranu? A co „pratur“ nebo zubří?

Navzdory tomu, co se objevuje v médiích, o žádných divokých koních v naší přírodě nevím. Pokud jde o polovolně chované domácí koně v Milovicích, je to jistě zajímavý záměr. Způsob jeho prezentace, stejně jako způsob prezentace chovu „praturů“, kteří mají se skutečnými pratury do jisté míry podobný pouze vzhled, však uvedené projekty v mých očích devaluje. Současně ovšem nezastírám svou skepsi, že by do naší

kulturní krajiny, řekněme mimo nějaké obory či jinak vymezená území, bylo rozumné introdukovat velké kopytníky.

Jak pokračují aktivity Zoo Praha a jaké jsou další plány při ochraně a pomoci gorilám? Před časem jsi v našem časopisu psal o Toulavém autobusu v Kamerunu, mnozí si pamatují tvůj projekt Odhalení, tehdy ještě z Českého rozhlasu.

Na Odhalení, které jsem dělal ještě v Českém rozhlase, navázala celá řada dalších aktivit souvisejících s ochranou goril a jejich prostředí v centrální Africe, zejména v Kamerunu. Chtěl bych ale předeslat, že v Zoo Praha se neorientujeme jenom na reintrodukcí zmíněných koní Převalského a na ochranu goril. Čtenáři Ochrany přírody možná ještě neslyšeli o našem angažmá v ochraně gaviálů indických na Čambalu, o řadě projektů na ochranu ohrožených druhů ptáků, například supů mrchožravých na Balkáně, nebo o naší podpoře Saola Working Group. A to uvádím pouze namátkou několik příkladů. Když se vrátím do Kamerunu, kromě provozu Toulavého autobusu a všeho, co s ním souvisí, jsme začali zavádět chov řekomyší a chceme podpořit další výzkum v oblasti biosférické rezervace Dja. Především však plánujeme iniciovat některé systémové změny ve vztahu k ochraně Dja.

Jak vidíš roli zoologických zahrad v ochraně přírody?

Zoologické zahrady oslovují ohromné množství lidí a mají relativně snadný přístup do médií. To jim umožňuje pokoušet se získávat veřejnost pro ochranu ohrožených druhů a – to zdůrazňuji – jejich prostředí a jít příkladem. Měly by tedy realizovat tzv. in situ projekty ve světě. Zvířata chovaná v zoo pak v uvedeném kontextu můžeme vnímat jako svého druhu velvyslance ochrany přírody. V popsaném vidím roli zoologických zahrad spíše, než že se stanou Noemovou archou, ze které se kriticky ohrožené nebo již vyhubené druhy budou vracet do přírody. I kdybych odhlédl od skutečnosti, že příčinou vymizení řady druhů bývá zničení jejich přirozeného prostředí a nebylo by je tedy kam vracet, je nutné si uvědomit, jak málo je zoologických zahrad, jak málo taxonů a v jak malém počtu je chovají. Ve srovnání s počtem

ohrožených druhů se jedná opravdu jen o zanedbatelný zlomek.

V roce 1995 jsme zahájili projekt Africká odyssea – telemetrické sledování čápů černých včetně první cesty krok za krokem do afrických zimovišť. Jak bys jej dnes hodnotil?

Po dvaceti letech od doby, kdy jsme začali sledovat čápy černé, je vidět, jak nesmírně se svět změnil. Raději se už ani nechci vrátit do senegalského Djakhalingu, který jsme před dvaceti lety zastihli jako vesničku ztracenou v buši, kde byli všichni oblečení v tradičních oděvech a měli pár bicyklů a jedno rádio. Jen o pár let později už byli navlečení ve fotbalových dresech Made in China a mnozí mladíci přemýšleli, jak se dostat do Evropy a vydělat tam. Stamilióny lidí chtějí podobný životní styl, jaký je v Evropě nebo v Americe, a svět se zplošťuje a unifikuje. Což samozřejmě platí i pro přírodu. Místa pro ni ubývá a byl by ohromný úspěch, kdyby se ji podařilo uchovat alespoň ve vymezených enklávách. Často mívám pocit, že je to ztracený boj, ale přesto ho nesmíme vzdát.

Jsi prezidentem Unie českých a slovenských zoologických zahrad. Jak vnímáš roli této organizace?

Měla by být garantem, že její členská zoo budou plnit vše, co je v mezinárodním měřítku požadováno po moderních zoologických zahradách: welfare pro zvířata, dlouhodobá udržitelnost, vzdělávací aktivity, podíl na ochraně biodiverzity apod. V ideálním případě by se to mělo týkat všech zoologických zahrad u nás, ale český zákon je – diplomaticky řečeno – nedostačující, a tak příslušnou licenci uděluje MŽP i zařízením, která s definicí moderní zoo nemají nic společného. Už vůbec raději nemluvím o tom, že u nás existují podniky, které se podobají spíše zvěřincům z minulého či dokonce předminulého století a mohou soupeřit s nejostudnějšími zařízeními v jihovýchodní Asii. Příslušní úředníci už mi vysvětlili, že s tím opravdu nelze nic dělat a že vše odpovídá evropské legislativě. Zřejmě tedy žijeme každý v jiné Evropě. Mohu jim pouze doporučit k prostudování třeba standardy EAZA (Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií).

Máš čas na sledování ochrany přírody u nás? Ať už státní nebo dobrovolné?

Děsí mě, jak se u nás nakládá s půdou. Ta nejlepší, po desítky generací obdělávaná pole v blízkosti sídel překrývá zástavba, ať už obytné domky nebo sklady pro celou Evropu. Připravujeme se o dědictví, které je možná cennější než všechny hrady a zámky dohromady. Na druhé straně mě těší každý zachovalý kousek přírody, a jak je to jenom trochu možné, procházím naučné stezky, z nichž mnohé zřídili a udržují dobrovolníci. Mají mou úctu a obdiv. Jenže pak se vrátím do práce a čeká mě debata s fundamentalisty, kteří by Vltavu v Troji chtěli uvést do podoby z Chittussiho obrazu z 19. století, probořit stávající protipovodňový val a na místě spodní části areálu zoo vypěstovat lužní les. Teprve tehdy cítím opravdovou bezmoc, protože nepochopím, jak někdo může jednak natolik zaslepeně.

Pokud vím, býváš v zoo i o víkendech a svátcích, jak relaxuješ?

Chtěl jsem dnes relaxovat procházkou se psem, jenže místo toho odpovídám na otázky v rozhovoru, který se asi každému líbit nebude. ☺

Ptal se František Pojer

Miroslav Bobek (*1967) vystudoval zoologii na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, v letech 1993 až 2009 působil v Českém rozhlase. Zde se zpočátku věnoval popularizaci vědy, za kterou obdržel cenu Akademie věd ČR. V roce 1997 vedl projekt Duhový most (vysílání v době povodní) a poté pracoval jako šéfredaktor Českého rozhlasu 2 – Praha. V roce 2000 založil divizi Český rozhlas Online a stal se jejím šéfredaktorem. V roce 2005 konci poval vybudování populárně naučné stanice Leonardo. Do konce roku 2009 byl ředitelem Českého rozhlasu Online a současně byl pověřen vedením Českého rozhlasu Leonardo. Od 1. ledna 2010 je ředitelem Zoo Praha. Miroslav Bobek je zároveň prezidentem UCSZOO (Unie českých a slovenských zoologických zahrad), členem EAZA Council (Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií) a členem vedení International Takhi Group. Je autorem či spoluautorem mnoha odborných a zejména populárních článků a rovněž řady knih.